

7607

۳۰۰

۱

۱۰۰

برگام

هو الفتح العلم

www.Ketab.ir

تاریخ نفت ج ۴

منصور مهدوی

www.Ketab.ir

فهرست مطالب

۷	 مقدمه
۱۱	 تاریخ نفت؛ دولت محلّ
۱۳	 دولت محلّ
۱۳	 دولت منصورالملک
۱۴	 برنامه جبهه ملی
۱۵	 مصدق و اختیارات
۲۰	 بازگشت رهبر نهضت
۲۴	 کمیسیون نفت
۲۶	 ظهور رزم آرا
۳۱	 فصل هفتم: سدّ دوم مقابل ملی شدن نفت
۳۱	 حضور طوفانی
۴۲	 رزم آرا و جبهه ملی
۴۵	 رزم آرا و فدائیان اسلام
۴۷	 طرح انجمن های ایالتی
۴۹	 قانون تصفیه کارمندان
۵۱	 استیضاح دولت رزم آرا

۵۲	طرح ملی شدن نفت و مخالفانش.....
۵۶	فتوای مراجع در ملی شدن نفت.....
۶۰	فرار سران توده.....
۶۱	طغیان مطبوعات علیه رزم آرا.....
۶۶	استرداد قرارداد الحاقی.....
۶۹	طرح تنصیف؛ آخرین ترفند.....
۷۱	دیدار نواب و سران جبهه ملی.....
۷۸	اخطار فدائیان اسلام به رزم آرا.....
۷۹	اعدام انقلابی رزم آرا.....
۸۶	عقب نشینی دربار.....
۸۸	پیروزی نهضت.....
۹۰	شبهه افکنی ها.....
۹۵	نقشه های رزم آرا.....
۹۸	فهرست منابع.....

مقدمه

تاریخ معاصر ایران، سرگذشت قیام‌های ملت برای رهایی است. بی‌کفایتی خاندان قاجار در عرصه خارجی به از دست رفتن بخش‌های زیادی از گستره سرزمینی و کوچک‌شماری ملت ایران انجامید. در عرصه داخلی نیز به بی‌عدالتی و نابسامانی در اداره کشور اعتراض‌های مردم را برانگیخت. ازاین‌رو، رهبران روحانی با فراخوانی ملت قیامی عدالت‌خواهانه را رقم زدند. این قیام به مشروطه انجامید که سرمنشأ رخدادهای بسیاری در جامعه ایران گردید.

پس از آن در دوران حکومت پهلوی، به دلیل دست‌اندازی انگلیس بر منابع نفتی و مداخله‌های روزافزون، حکومت داخلی را به شدت تضعیف کرده و مردم را در شرایط ناگوار قرار داد. به‌طوری که دولت‌های ایران با نظر سفارت انگلیس بر سرکار می‌آمدند.

در شرایطی که بسیاری سیاست‌مداران خود را در بن‌بست پذیرش وضع موجود می‌دیدند، آیت‌الله سیدابوالقاسم ندای ملی شدن صنعت نفت را سرداد. مردم به‌تدریج فراخوان رهبر روحانی را شنیده و اجابت کردند.

نهضت مشروطه و نفت نه تنها شکست خورده و به اهداف خود نرسیدند بلکه به دلیل نفوذ استعمارگران در میان مبارزان، به ضد خود تبدیل شدند.

پس از این امام خمینی علیه السلام علیه استبداد داخلی و استعمار خارجی قیام کرد. نهضت امام پس از سال‌ها مبارزه به پیروزی رسید و ملت ایران بحمدالله از برکت‌های آن برخوردار است.

با این اوصاف، سه برهه و نقطه خیزش در تاریخ معاصر داریم که هر یک به دلیل وجود بسترهای مهم و متعددی به‌وجود آمده‌اند. این سه برهه حاوی مهم‌ترین رخدادهای تاریخ معاصر هستند، ازاین‌رو، دانستن بسترها، فرایند و فرجام این سه نهضت می‌تواند ما را نسبت به تاریخ معاصر آگاه سازد.

بازخوانی نهضت ملی نفت که دومین حرکت مردم مهم تاریخ معاصر است موضوع این کتاب است. حین پژوهش برای تدوین کتاب حاضر، به نکاتی عبرت‌انگیز رسیدم که بیان آنها برای مخاطبان و پژوهشگران خالی از فایده نیست؛ در حالی پرچم‌دار و پیش‌تازان نهضت ملی روحانیت و نیروهای مذهبی بودند، ولی آثار انگشت‌شماری در باره نهضت ملی نفت کتاب نوشتند. درحالی‌که طرفداران مصدق، سلطنت‌طلب‌ها، توده‌ای‌ها و ... کتاب‌های بی‌شماری را در این خصوص نوشته و منتشر کرده‌اند.

این رویه از سویی تصویری غیردقیق از بسترها و فرایند نهضت ملی ارائه کرد. از دیگر سو یک نکته در میان آثار انتشار یافته به وضوح پیداست؛ تاریخ‌نویسان مختلف درخصوص فروکاستن و پنهان کردن نقش آیت‌الله کاشانی، فداییان اسلام و سایر نیروهای مذهبی پیمانی نانوشته داشتند. آنها کوشیده‌اند حتی اموری را که در فرایند نهضت جزء امور مسلم و مشهور به‌شمار می‌رفت با ترفندهای متفاوت مخدوش کرده و به چالش بکشند. تاجایی که حتی حسین مکی که از منتقدان جدی مصدق بود و در ماجرای انتخابات شانزدهم از نزدیک با فداییان اسلام همکاری داشته و به واسطه فداکاری فداییان به مجلس راه یافته بود، در آثار خود بارها از ذکر نام فداییان اسلام خودداری کرده‌است. او در یک مورد که ناچار به ذکر نام آنها شده بود، آنها را با عنوان «طرفداران متعصب آیت‌الله کاشانی» خطاب کرد؛ یعنی حتی نام «فداییان اسلام» را بر قلم جاری نساخت.

این میزان از خصومت با نیروهای فداکاری که به گفته آیت‌الله طالقانی بار اصلی نهضت ملی را بر دوش کشیده بودند از سویی ناشی از فقدان انصاف در فضای تاریخ‌نویسی بود و از سوی دیگر، نشان از کم‌کاری شدید نیروهای مذهبی در روایت‌گری مبارزات خود داشت.

در واقع مجاهدان مسلمان برای ثبت مبارزات خود اقدامی نکردند. کم‌کاری آنها در ثبت تاریخی مبارزات با هر انگیزه‌ای که صورت گرفته باشد، قابل قبول نیست. چراکه حتی اگر اخلاص آنها را سبب گمنامی‌شان در

تاریخ بدانیم، فقدان پشتوانه تاریخی نسل‌های بعدی نیروهای مذهبی در کشاکش‌های جامعه به طور طبیعی جایگاه اجتماعی مناسب را از آنها می‌گیرد و اعتماد به نفس آنان را در افت و خیزهای مبارزات فرو می‌کاهد. این امر البته ممکن است مسائلی را پدید آورد که مسئولیت آن متوجه نسل‌های پیشین است. برای مثال جبهه ملی و سایر برخورداران از مبارزات روحانیت و مردم در نهضت ملی، که بیشتر فتوحات را به نام خود ثبت کرده‌اند، در فرایند انقلاب اسلامی و پس از آن تا زمان ما بارها کوشیده‌اند که خود را چونان قهرمان نشان داده و برای جامعه امروز ما دستور صادر کنند و در مواردی این فرامین را به مرحله اجرا برسانند.

در حقیقت ثبت مبارزات، ادامه مجاهدت روحانیت و مردم بود که از آن غفلت گردید. نیروهای مسلمان و مذهبی نباید مجاهدت فرهنگی را کمتر از مجاهدت عملی بدانند. ما همواره باید خود را در مسیری منتهی به ظهور امام زمان علیه السلام بدانیم که لازم است هر نسل تجربیات مبارزاتی خود را به نسل بعدی منتقل سازد تا هر گام، گامی رو به جلو باشد.

این کتاب اکنون بخشی از یک پروژه بازخوانی تاریخ یکصد و پنجاه سال گذشته ایران است که قصد دارد سه نهضت مشروطه، نفت و امام خمینی رحمه الله را روایت کند، تا پاسخی به تأکید مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (دام‌ظله) درخصوص ضرورت شناخت تاریخ معاصر باشد.

منصور مهدوی

قم المقدسه

۲۶ آبان ۱۳۹۵